Két történelmi tendencia a nemzeti mozgalmak fejlődésének különböző szakaszaiban

A cikk első részében rámutattam arra, hogy a két tendencia közül az egyik a klasszikus kapitalizmus időszakában, a másik pedig az imperializmus időszakában uralkodó.

Az imperializmusra, különösen a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után azonban **egyre jellemzőbb a két ellentétes irányzat egyidejű érvényesülése,** egymás elleni kibékíthetetlen harca. Az imperializmus a maximális profit biztosítása érdekében növeli a tőkekivitelt a gyarmatokra, ezáltal fejlődésnek indul a kapitalizmus a gyarmati országokban. Lenin »Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka« című művében számos adattal bizonyítja a tőkekivitel növekedését a 20. század elején. Például a három vezető ország, Anglia, Franciaország és Németország külföldön befektetett tőkéje ebben az időszakban eléri a 175—200 milliárd frankot. Más adatok szerint 1931-ben az imperialisták kínai tőkebefektetései elérték a 3 és félmilliárd amerikai dollárt. 1948-ban az amerikai tőkebefektetések összege a gyarmati országokban harminchat milliárd dollárra nőtt. A gyarmatokon történő tőkebefektetés, a maximális profit biztosítása mellett azzal is együttjár, hogy kialakul a gyarmati és félgyarmati országokban a nemzeti burzsoázia és a gyarmati proletáriátus, amelyek harcolnak az imperialista törekvések ellen. **Különösen jelentős a proletáriátus harca.** A gyarmati burzsoázia is harcol a nemzeti piac biztosításáért, de nem egységesen. A gyarmati rendszerrel tehát tovább éleződnek az imperializmus kibékíthetetlen ellentmondásai.

A gyarmatosítással megindul a kikötők, vasutak építése s ezek amellett, hogy előkészítik a további tőkebeáramlás lehetőségeit, egyben mint az iparosítás feltételei is jelentkeznek. A gyarmattartó imperializmus nagyon sok intézkedésével gátolja ugyan a gyarmatok iparosítását, saját érdeke azonban arra is készteti, hogy a nyersanyagkitermelő, a textil-, vagy más speciális iparágak fejlődését elősegítse. Különösen a háborús konjunktúra idején engedik meg az anyaországok imperialistái a gyarmati és félgyarmati országok iparának növekedését. India iparának fejlődése a következőkben igazolja ezt: 1914-ben Indiában 2436 gyárüzem volt, 1930-ban már 8146-ra nőtt az üzemek száma. A munkások létszáma ennek megfelelően 951 ezerről 1,528,000-re szaporodott.

A burzsoá ideológusok és az imperialista-bérenc jobboldali szociáldemokraták úgy igyekeznek a gyarmati politikát feltüntetni, mint kegyes cselekedetet az imperialisták részéről: a gyarmattartó imperializmus »elősegíti« az elmaradott népek társadalmi felemelkedését, iparosítását és kultúrájának fejlődését, az imperializmus terjeszti a »civilizációt«. Persze, ami kegyes tetteiket illeti, egyáltalán nem lehet kegynek, nagylelkűségnek nevezni, ha a legbarbárabb eszközökkel sajtolják ki a gyarmati népekből a maximális hasznot. R. P. Dutt »Merre tart India« című könyvében például elmondja, hogy 1923-ban egy vizsgálat — mely a munkások háztartási költségei felmérésével foglalkozott — megállapította, hogy az indiai munkások élelmezési körülményei roszszabbak a rabokénál. India vezető közgazdászai, Sah és Khambata szerint: »Az átlagos indiai jövedelem éppen csak arra elegendő, hogy eltartsa az indiai lakosság kétharmadát, vagy, hogy valamennyiöknek kétszer adjon enni a szükséges napi háromszori étkezés helyett, feltéve, hogy valamenynyien mezitelenül járnak, a szabad ég alatt laknak, semmi szórakozásuk nem lehet és semmi mást nem akarnak, csak élelmet, abból is a legrosszabbat, a legdurvábbat és a legkevésbbé táplálót«. (42. o.)

Vagy Maláj-földön például 1914-től 49-ig a létfenntartási költségeket 800—1200 százalékra emelték, míg ugyanezen idő alatt a munkások bére csak 92 százalékkal nőtt. **A gyarmati népekre még az európai dolgozók kizsákmányolását is meghaladó kegyetlen gazdasági és politikai elnyomás nehezedik.** A kizsákmányolás, természetesen, busás hasznot eredményez az imperialisták számára. Az angol imperialisták 47 angol gyarmati területről, melyeknek összlakossága 68 millió, 1949-ig 9 év alatt kb. 600 millió fontsterling értéket szivatytyúztak ki. A megszerzett extraprofit nem a gyarmatokon akkumulálódik: ez gátolja a gyarmati burzsoázia, a kapitalizmus szabad fejlődését. Eléggé egyoldalú a gyarmatok iparosodása, egyetlen gyarmaton sem fejlődött ki számottevő módon a termelőeszközöket gyártó ipar. Az imperialisták ezáltal is biztosítják a gyarmatok feletti uralmukat, tartóssá teszik a gyarmatok függőségét. **Burzsoá hazugság az, hogy az imperialista gyarmatpolitika előnyös az elmaradott népekre nézve.** A kapitalizmus fejlődésének lehetőségei sokkal nagyobbak a nem-gyarmati országokban, mint amilyen Japán is volt a második világháború előtt. A »civilizáció« nyomort, gazdasági és politikai elnyomást hozott a gyarmati népeknek. Ezekben és még sok más tényben mutatkozik meg a második tendencia érvényrejutása az imperialista szakaszban.

Az imperialista burzsoázia a nacionalizmus és kozmopolitizmus táplálásával igyekszik kegyetlen gyamati politikája jogosságát igazolni, s ennek a politikának támogatására a »közhangulatot« megnyerni. A nacionalizmusról azt mondottuk, hogy kezdetben a haladást szolgálta, de ekkor is csak annyiban, hogy elősegítette a burzsoázia hatalomrajutását a feudális uralkodó osztállyal szemben. Később, a tőkés termelési mód élősdivé válásával egyidejűleg már teljesel elfajult. A nacionalizmus már régóta azt a törekvést jelenti, hogy a saját nemzet, (valóságban a saját uralkodó osztály) hatalmát más népek rovására kiterjessze. A burzsoázia a nacionalizmussal szítja a más népek elleni gyűlöletet. A faji gőgöt hirdeti (például, hogy a gyarmati népek alsóbbrendű fajokhoz tartoznak, vagy napjainkban, hogy az amerikait az isten uralkodásra teremtette, tehát hódító politikája »jogos«). A nacionalista ideológia tagadja más nemzetek jogát az önállóságra, miközben saját nemzetének a többi nép feletti uralmát akarja biztosítani. A nacionalizmus haladó és reakciós részét a valóságban nem lehet úgy kettéválasztani, mint ahogy első cikkemben a könnyebb megérthetőség kedvéért tettem. Az a helyzet, hogy a nacionalizmusnak már kezdetben is van reakciós tartalma, de ekkor még jellemzőbb benne az, ami haladó, amit burzsoá patriotizmusnak nevezünk. Napjainkban már egyáltalán nem mondhatjuk a nacionalizmusról, hogy haladó tartalma is van, minthogy tipikusan a burzsoá ideológia része, a burzsoázia pedig egészében véve rég elvesztette haladó voltát. A nacionalista ideológiát az imperializmus főképpen az anyaországon belül hirdeti, vagy más népek közötti viszály kifejlesztésére használja fel (lásd India és Pakisztán). Kifelé, más országok irányában főképpen a kozmopolitizmussal operál, amely a burzsoá nacionalizmussal egy tőről fakad.

A kozmopolitizmus a hazafias érzést, a nemzet haladó hagyományait veti el, elavultnak tekinti a nemzeti határokat, kigúnyolja a nemzeti sajátságokat. Azt hirdeti, hogy az önálló nemzetek korszaka lejárt. Napjainkban ez az ideológia az amerikai imperializmus ideológiája, mely az amerikai tőke, az amerikai áru más országokba történő beáramlása előtt egyengeti az utat. **A kozmopolitizmus ideológiájával, a „Világkormány", „Egyesült Európa" jelszavával készítette és készíti elő az amerikai imperializmus Anglia, Franciaország és és más csatlósai függőségi viszonyba juttatását. A második világháború után a második tendencia érvényesülése tehát nemcsak a gyarmatok leigázásában, hanem volt független országok függésbe kerülésében is megmutatkozik.**

Mikó Károly,
a Marxizmus-leninizmus Tanszék adjunktusa

(Folytatása következik)

Az Irodalomtörténeti Társaság Délalföldi Csoportjának szakmai ülése

Az Irodalomtörténeti Társaság Délalföldi Csoportja március 26-án szakmai ülést tartott. Az ülésen Baróti Dezső professzor, az irodalomtudományok kandidátusa Mikes kutatásainak legújabb eredményeit ismertette, melyek számos termékeny szempontot vetettek fel a további kutatómunka számára is. Ezt követően Péter László egyetemi előadó a szovjet néprajztudósok legújabb vitáinak alapos ismertetésével a magyar néprajztudomány problémáinak megoldásához vezető elvi jelentőségű előadást tartott. Mindkét előadást értékes vita követte, melyben résztvettek a számosan megjelent szegedi és Szegedkörnyéki irodalomtörténészek s az egyetemi hallgatók. A Társaság Délalföldi Csoportjának ez az ülése annak a fellendülő munkának a bizonyítéka, amely újjászervezése óta jellemzi a csoportot.

Uj magyar zsebatlasz

A Geodéziai és Kartográfiai Intézet kiadásában rövidesen 32 oldalas, színes zsebatlasz jelenik meg a világ országairól.

Már évek óta érezzük hiányát egy ilyen térképsorozatnak. Az új zsebatlaszt az intézet térképészei tervezték és rajzolták, nyomását az Offset Nyomda végzi. A 32 többszínű térképoldal beosztása olyan, hogy hazánk közvetlen környezete részletesebben szerepel a térképeken, mint a távolabbi világrészek. Minden érdekesebb földrajzi név megtalálható az egyes térképlapokon. A Szovjetunió nagyszabású tervépítkezéseiből a térképek feltüntetik az új Lenin-csatornát, a cimljanszki tengert és az épülő új csatornarendszereket. Románia térképén szembetűnő a magyar autonóm terület, a duna-feketetengeri csatorna és az új nagy vasuti fővonalak. Bulgária térképén új városneveket olvashatunk. A Német Demokratikus Köztársaság új közigazgatási beosztásán kívül megtaláljuk a megváltozott városneveket, de lehetne folytatni a felsorolást tovább is, akár a Kínai Népköztársaság legújabb tartománybeosztásáról, akár egyéb, más vidéken beállott változásokról. Meglepő a térképek élénk, derűs színezése a vasuthálózat, a főbb utak hangsúlyozott feltüntetése. A térképeken megvannak az összes világrészek és az országok statisztikai adatai is, anélkül, hogy a térképek zsúfoltak lennének.

A térkép nagy példányszámban, 6 forintos olcsó áron kerül közönségünk kezébe és beszerezhető, már most előjegyezhető valamenynyi Állami Könyvesbolban az ország egész területén.

Láttuk, hallottuk

Mi minden történik egy politikai gazdaságtan előadáson, míg az előadó beszél? Nézzük csak!

Magas, II. éves jogász a fiú, szívósan tanítgatja a szerelmi ABC-re a mellette ülő lányt, kinek ez szemmelláthatóan igen tetszik. Tíz őket figyelő szempár nem számít...! Felületes szemlélő azt hinné tavasz van és ez a rugója a kisded játéknak. Ó, nem! A téli előadásokon is csinálták már...! Vajjon meddig fogják...?

Mélyen fejet hajtva, teljes kényelembe helyezkedve a „Zord idők"-et olvassa egy fiú. Látszik, hogy zavarja az előadó hangja; legközelebb biztosan távolabb ül majd a hangszórótól. Nem is sejti szegény, hogy egyszer az ő számára is eljő a zord idő! A pol. gazdaságtan kollokviumon:::

Csillogó szemmel jegyez egy lány amott. Ohó! Mást csinál mégis; levelet ír...! Neki... az Édesnek...! (Ez a szemeiből látszik). Gyorsan rója a sorokat, sok a mondanivalója és rövid ez a két óra, alaposan ki kell használni... Most bosszankodva felnéz: már megint! Azt találta írni: „Drágám, a Te profitrátád csökkenő tendenciájú!" Borzasztó, ahogy zavarják az embert! Beszélhetne halkabban is az előadó...!

Hitetlenkedve csóválod fejed, Kedves Olvasó? Jöjj el egy előadásra, még többet is láthatsz, ha figyelsz!!!

SZEGEDI EGYETEM

A Szegedi Tudományegyetem, Orvosegyetem és Pedagógiai Főiskola lapja

Szerkeszti a szerkesztőbizottság

Kiadja: Az MDP Egyetemi és Főiskolai Pártbizottsága, a Tudományegyetem rektora, az Orvosegyetem dékánja, a Főiskola igazgatója, a DISZ és a Szakszervezetek

Telefon: 34—54

Csongrádmegyei Nyomdaipari V. Szeged, 2322

Felelős vezető: Vincze György.

SPORT

A Szegedi Haladás közgyűlése

A Szegedi Haladás Sportkör áprlis 2-án tartotta városi küldöttközgyűlését a Tudományegyetem aulájában. A közgyűlés kettős célt szolgált: az ideiglenes szervezőbizottság, amely a Haladás ügyeit vezette, beszámolt munkájáról, majd pedig sor került a városi választmány megválasztására s ezzel a Haladáson belül is létrejött — országos viszonylatban az elsők között — az a legmagasabb szervezeti forma, amely a sportot a legkedvezőbb feltételek között és a legfejlettebb fokon irányíthatja nagyobb területi egységen belül.

Az ideiglenes szervzőbizottság nevében Moll János számolt be az elmult negyedév munkájáról, eredményeiről és nehézségeiről. Vázolta azokat az igen kedvezőtlen körülményeket, amelyekkel a Haladásnak a multévi átszervezés után meg kellett küzdenie. A volt Szegedi Honvéd kiváló sportolóinak egy része más egyesületekbe távozott, nem egyszer a Haladás hozzájárulása nélkül. A felsőbb szervek funkcionáriusai által megígért támogatás csak elvben működött, az eltávozottak helyének betöltésére vagy egyáltalán nem, vagy csak hosszas huzavona után történt intézkedés — nem mindig a leghatékonyabb módon. A szervezőbizottság azonban ennek ellenére sem tévesztette szem elől, hogy feladata annak a párthatározatnak a végrehajtása, amelynek értelmében „az egyetemi sportot az országos elsőosztályú színvonalra kell emelni". Ugyanakkar azonban fokozott gondot fordított a tömegsportra is, amely a magasabb színvonalú sportnak természetes bázisa. Ezen a területen az egyetemek által adott keretek megfelelőek, de nem lehet mondani, hogy a hallgatóság egészében megvolna a kellő aktivitás. A hallgatóság aktivizálása tehát az a cél, amelyet mihamarabb el kell érni, annál is inkább, mert a Haladás ily módon válhat az egyetem nevelőmunkájának tevékeny tényezőjévé.

A beszámolót követő hozzászólások az egyes szakosztályok szemszögéből világították meg az elvi síkon kifejtett problémákat s hasznosan egészítették ki az elmondottakat. Az értékes megjegyzésekből hármat szeretnék kiragadni:

az Orvostudományi egyetem dékánja említette meg a beszámoló adataira támaszkodva a Haladás pártoló-tagságának a kérdését. Tény az, hogy az egyetemeken és a főiskolán élénk érdeklődés tapasztalható a sport iránt, mind a hallgatóság, mind pedig az oktatószemélyzet és az egyetemi dolgozók körében. Ez az érdeklődés azonban eddig nem kaphatott szervezett formát, s éppen ezért elsőrendű feladata az új választmánynak, hogy a Haladás Baráti Körének megalakításról és kiszélesítéséről gondoskodjék. Nem kétséges ugyanis, hogy a Haladás ügyét a város dolgozói is magukénak érzik s a maguk részéről is örömmel járulnak hozzá a Haladáson keresztül a szegedi sport meglévő nagy hagyományainak továbbfejlesztéséhez.

Ugyancsak Kukán Ferenc, dékán elvtárs hívta fel a figyelmet arra, hogy a sportolók kondíciója nem látszik kielégítőnek. Hozzátette azonban azt is, hogy az Orvostudományi Egyetem megvizsgálta a kérdést, s gondoskodni fog kb. harminc kiváló sportoló megfelelő étkeztetéséről.

A hozzászólások során került részletesen szóba a megyei bajnokságban sikerrel szerepelt labdarúgó csapat kérdése is. A megyei TSB a felsőbb szervek intézkedése ellenére sem adott lehetőséget a Haladásnak arra, hogy a most megindult idényben ismét induljon. Nyilvánvaló, hogy ez az álláspont alkalmas arra, hogy gyökereiben sorvassza el az egyetemi sportot éppen a legfontosabb területen, az utánpótlás terén. A Haladásnak az a célja, hogy az egyetemi labdarúgást fejlessze fel az NB I. szintjére, de minden igyekezete hiábavaló akkor, ha a fiatal játékosokat megfosztják a versenyzés lehetőségétől.

Moll János elvtárs a hozzászólások után összefoglalta az elhangzottakat s megválaszolta a függőben maradt kérdéseket. Ezután került sor a városi választmány megválasztására. Az új választmány megalakulása után megtartotta első ülését, saját kebeléből elnökséget választott s kereteiben kijelölte a legsürgősebben megoldandó feladatokat.

A Budapesti Kinizsi elleni győzelem kivívásában nagy része volt a közönség lelkes biztatásának. Mi, a Szegedi Haladás labdarúgói, megfogadjuk, hogy a soronkövetkező mérkőzéseken is teljes szívvel és lélekkel harcolunk a pályán és győzelemre visszük a szegedi színeket. Kérjük a közönséget, lelkes biztatásával segítse továbbra is csapatunkat, hiszen a csapat minden egyes játékosának nagy lelkierőt és önbizalmat ad, ha maga mögött érzi a szegedi szurkolók hatalmas táborát.

SZEGEDI HALADÁS
labadarugói

A Tudományegyetem anyagbeszerzési csoportjának munkájáról

A Tudományegyetem Rektori Hivatala anyagrészlegének munkáját vizsgálva általában javulás tapasztalható. Ez a javulás azonban semmi esetre sem kielégítő. A hibák részben belső eredetűek, részben a külső körülmények miatt állanak fenn.

Belső hibának mutatkozik, hogy az intézeti igénylésekre a megrendelések a vállalatok felé elmennek, de nem szorgalmazzák eléggé, hogy az anyagok meg is érkezzenek. Tehát a megrendelések így formálisakká válnak, hiányzik a legfontosabb, az ellenőrzés.

A fentieken kívül az anyagrészleg hosszú ideig létszámhiánnyal is küzdött, mindezek hátrányosan nyomták rá bélyegüket működésükre.

Nagy hibája, hogy nincs kellő bizalommal az intézetek felé. Az intézetek igényei részben a bizalom, részben pedig a területi tájékozottság hiánya miatt nem nyertek kellő gyorsasággal kielégítést.

Helytelen azonban az intézeti igények kielégítése körül fennálló hibákat kizárólag az anyagrészleg terhére írni. Hibák akadnak az intézeteknél is. Ezeket a hibákat az anyagrészleg meg fogja szüntetni, viszont kéri az intézeteket, hogy nyujtsanak támogatást ezen szándékában. Az intézetek tudják, hogy az anyagokkal szigorú gazdálkodás folyik, csak a ténylegesen szükséges igényekkel lépjenek fel az anyagrészleggel, vagy az anyagraktárral szemben. Annak tudatában, hogy az intézeteknek annyi anyagra feltétlenül szükségük van, amennyit igényeltek, az anyagbeszerző nagyobb erővel lát a raktáron nem tárolt anyagok felkutatásához. A rendelkezésre álló pénzügyi keretek, a beszerzési lehetőségek határait szigorúan megszabják.

Nem volna teljes cikkünk, ha nem emlékeznénk meg a csoporton belüli jó munkát végzőkről, így Csuri Mihálynéról, aki a hátralékos igénylések feldolgozása mellett még szakszervezeti bizalmi is és ezen a téren maradék nélkül látja el a reá bízott társadalmi munkát. Penczi Andrásné a megrendelések szakszerű elkészítésével tűnt ki; nagyban hozzájárult a megérkező anyagok tervszerű és időbeni elosztásához.

Az anyagrészleg létszáma január 1-től 5 főre emelkedett és ez igen megkönnyítette nehéz és felelősségteljes munkáját, főleg az intézetek felé kiépítendő szorosabb kapcsolatok terén.

Intézeteink igényeinek kielégítésével könnyebben meg tudjuk valósítani pártunk és kormányzatunk programmját és így egyetemünk zavartalanabbul végezheti nagyjelentőségű tudományos és oktató munkáját a szocializmus felépítése érdekében.

Mikolovits György
anyagbeszerző

A Tudományegyetem és Főiskola DISZ Bizottsága április 21-én este 8 órai kezdettel a Bölcsészkar 1. számú termében (auditórium maximum) rendezi meg a »Kérdezz — felelek« estet. Mindenkit szeretettel vár a DISZ Bizottság.